Bu Proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye'de okullarda çocuk katılımı

Çocuklar için Güncel Durum Raporu

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları

ERG

Türkiye'de okullarda çocuk katılımı

Çocuklar için Güncel Durum Raporu

Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı Çocuklar İçin Güncel Durum Raporu
H. Melda Akboğa
Bu rapor, "Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı Durum Analizi" isimli yayından çocuklara yönelik olarak uyarlanmıştır.

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi – Eğitim Reformu Girişimi
Demokratik Okullara Doğru Projesi Kitapları – No: 2

İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 496
Birinci Baskı Istanbul, Ocak 2015
ISBN: 978-605-399-374-2

© **İstanbul Bilgi Üniversitesi**
Yazışma Adresi: İnönü Cad.No: 6 34387 Kuştepe / İstanbul
(0 212) 311 61 64 / 311 64 63
www.bilgiyay.com
e-posta: yayin@bilgiyay.com
Dağıtım: dagitim@bilgiyay.com

Yayına Hazırlayan: H. Melda Akboğa, A. Zeynep Kılıç, Gözde Durmuş
Tasarım ve Uygulama: Pelin Telyak
Çizimler: Oğuz Demir
Baskı & Cilt: ER-AY Basım Hiz. Tic. Ltd. Sti. Mas Sit. No: 87 Bağcılar 34204 İstanbul Türkiye
Proje Ekibi: Ayşe Beyazova, A. Zeynep Kılıç, Gözde Durmuş, H. Melda Akboğa, Işık Tüzün, Yaprak Sarıışık.

Katalog Bilgileri:
İstanbul Bilgi University Library Cataloging-in-Publication Data
İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi Kataloglama Bölümü Tarafından Kataloglanmıştır.

Akboğa, H. Melda.
Türkiye'de okullarda çocuk katılımı: çocuklar için güncel durum raporu / H. Melda Akboğa.

pages : chart, illustrations ; cm.

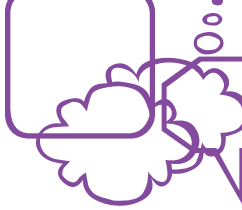
Includes bibliographical references.

ISBN 978-605-399-374-2

1. Student participation in administration. 2. School management and organization. 3. Education --Research --Turkey. 4. Elementary school administration. 5. School improvement programs. 6. Student participation in curriculum planning. 7. Children's rights --Turkey. I. Title.

LB2822.A33 2015

Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti 'nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi ve Eğitim Reformu Girişimi sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.

"Demokratik Okullara Doğru: Öğrencileri ve Okulları Güçlendiren Katılım Uygulamaları" Projesi - DOD

DOD, 15 Ağustos 2013 - 14 Şubat 2015 tarihleri arasında, İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi tarafından, Eğitim Reformu Girişimi ortaklığında gerçekleştirildi. Projenin amacı; Türkiye'de özellikle öğrencilerin okulda karar alma süreçlerine katılımını sağlayarak demokratik okul kültürünün hayata geçmesine destek olmak. Proje kapsamında; yetişkinlere yönelik birçok yayınla birlikte; çocuklara yönelik okullarda çocuk katılımına ilişkin bir rapor ve çocukların gözünden projenin pilot okuldaki uygulamalarını anlatan bir belgesel de hazırlanıyor.

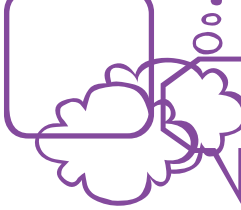
İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi (ÇOÇA)

ÇOÇA, Türkiye'de çocuk haklarının yaşama geçmesi amacıyla 20 Kasım 2007'de kuruldu. Bu amaca yönelik çalışmalarını, çocukların haklarını bilmesi ve kullanması ve çocuklarla çalışan yetişkinlerin çocuk haklarını korumak için güçlenmesi hedefiyle yapıyor. ÇOÇA, çocuk hakları ile ilgili araştırmalar yapıyor, kitaplar, oyunlar geliştiriyor ve başka okul ve kurumlara yaygınlaştırıyor; aynı zamanda çocukların seslerini duyuracakları araçlar geliştiriyor.
www.cocukcalismalar.bilgi.edu.tr

Eğitim Reformu Girişimi (ERG)

Eğitim Reformu Girişimi (ERG), 2003 yılında Sabancı Üniversitesi bünyesinde kuruldu. ERG'nin iki öncelikli amacı var. Bunlardan ilki, tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak eğitim politikalarının oluşmasına katkıda bulunmak. İkincisi ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşması. ERG, bu amaçlara yönelik araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" sloganıyla sürdürüyor. ERG'nin eğitimde çocuk haklarının yaşama geçmesi için çeşitli projeleri ve yayınları var.
erg.sabanciuniv.edu

Söyleyecek
sözüm var!

Rapora başlarken...

Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı Çocuklar İçin Güncel Durum Raporu'nu ilkokul, ortaokul ve liselerde çocuk katılımıyla, yani okulda çocukların görüşlerini özgürce ifade edebilmeleri ve alınan kararlara dahil olabilmeleriyle ilgili güncel durumu ortaya koymak için hazırladık. Bu rapor, Demokratik Okullara Doğru: Öğrencileri ve Okulları Güçlendiren Katılım Uygulamaları Projesi kısa adıyla DOD kapsamında sizlerle buluşuyor.

Eğitim ile ilgili her konuda, eğitim sistemi içindeki herkesin görüşü çok önemli; ancak bu raporda, eğitim hakkının gerçek sahipleri olan sizlerin yani çocukların katılımını ele aldık. Bu raporu biz değil yetişkinler okumalı diyorsanız haklısınız. Rapor aslında eğitimde sizlerin katılımını sağlamakla sorumlu yetişkinler için, Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Durum Analizi adıyla hazırlandı. Ama sizlerin de haklarınızı kullanabilmeniz için bilgi sahibi olmanız gerektiğini düşündük ve elinde tuttuğun "çocuk dostu" halini hazırladık. Adını da sizlerle birlikte Okullarda Çocuk Katılımı Çocuklar İçin Güncel Durum Raporu koyduk.

Okulda çocuk katılımı deyince aklına pek çok şey gelebilir. Ama bu rapor özellikle sizlerin okulda kendinizi ilgilendiren kararlara

katılmanıza odaklanıyor. Yani katılım deyince geziye katılmaktan değil, nereye gezi düzenleneceği konusunda karar vermekten söz ediyoruz. Çünkü Türkiye'nin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde yazdığı gibi çocukların kendilerini ilgilendiren tüm konularda görüşlerini söyleyebilmesi ve bu görüşlerin de yetişkinler tarafından dikkate alınması çok önemli.

Bu raporu hazırlarken birçok farklı kaynağa başvurduk. Başka okullarda yapılan çalışmaları okuduk, başka kurumlar tarafından yapılan çalışmaları inceledik. Katılım hakkına önem veren okullarda müdürler, öğretmenler ve öğrencilerle sohbetler yaptık. Ve elindeki kitapçığı hazırladık. Ayrıca bu raporun sizler için uyarlanmasında bize destek olan Eyüp Merkez Ortaokulu öğrencilerini de teşekkür etmek isteriz.

Peki ama bu kılavuzda neler var diyecek olursan işte cevabımız: Öncelikle, yukarıda pek çok defa kullandığımız katılım kelimesinin ne anlama geldiğini seninle paylaşmak istiyoruz. Bir de gerçek anlamda çocuk katılımının nasıl olabileceğini bir merdiven üzerinden anlatacağız.

Ardından okulda seni ilgilendiren kararlara katılmanın neden bu kadar önemli olduğu hakkında söylemek istediğimiz bir şeyler var. Bir de eğer seni ilgilendiren kararlara katılırsan neler olabilir konusu üzerinde duracağız.

Eğer, "Peki çocuk katılımı bu kadar önemliyse, ben nerelere katılıp, görüşümü söyleyebilirim?" dersen senin için raporun tam orta yerine bir görsel koyduk. "Yok ben okumayı tercih ederim" dersen bir de yazdık.

Son olarak her şeyin burada yazdığı kadar kolay olmadığını da bildiğimiz için nasıl sorunlarla karşılaşabilirsin ve bunlarla ilgili neler yapabilirsin üzerine de iki çift lafımız var.
Umarız keyifle okursun ve okulda görüşlerini daha rahat dile getirmek için bu rapor sana yardımcı olur.

Katılım nedir? Ne değildir?

Katılım demek, sadece birilerinin sana görüşlerini sorması demek değildir. Gerçek anlamda katılım, görüşlerini ifade etmek için güvenli ve rahat bir ortamın olduğunda, çevrendeki yetişkinlerin seni dinlediğini, dikkate aldığını bildiğinde ve seni ilgilendiren konularda söz sahibi olabildiğinde olur.

Seni ilgilendiren bir konuda alınacak bir karardan en çok ve en uzun dönemli tabii ki sen etkilenirsin. İşte bu nedenle senin görüşlerin çok önemli ve katılım dediğimiz şey de çok değerli.

Katılım Hakkı (Çocuk Hakları Sözleşmesi, Madde 12)
Büyükler bizimle ilgili kararlar alırken bizim de düşündüğümüzü söyleme hakkımız vardır. Onların bizim görüşlerimizi de hesaba katması gerekir.

Katılım konusunda ailene, çevrendeki yetişkinlere, devlete, okuldaki öğretmenlerine, müdürüne, müdür yardımcına ve rehberlik servisine pek çok iş düşüyor. Bu işlerin başında da çocuk katılımının ilkelerini, yani çocuk katılımının olmazsa olmazlarını yerine getirmek geliyor.

Aşağıdaki şekilde de görüldüğü gibi bunlar birbirinden ayrılmaz dokuz ilke! Sen bu ilkelere dikkat ederek, çevrendeki yetişkinleri de ilkelere uymaları için destekleyebilirsin.

Bu ilkeler bize katılımın; çocukların ihtiyaçlarıyla **ilgili**, tüm çocuklara **açık** ve haklarına **saygılı**, çocukların zorunlu değil **gönüllü** olarak yer aldıkları ve mutlaka **güvenli** hissettikleri bir süreç olması gerektiğini gösteriyor. Bunun için hem çocukların hem yetişkinlerin katılım konusunda bilgili olması yani **eğitimle desteklenmeleri**, bu bilgileri ilgili herkesle **saydam** biçimde paylaşmaları ve gerektiğinde **hesap verebilmeleri** beklenir. Ve bütün bu sürecte bilgilerin, yöntemlerin ve davranışların çocuklara uygun biçimde yani **çocuk dostu** olarak düzenlenmesi gerekir. Tıpkı bu raporda olduğu gibi...

Yani bu iş çok kolay değil! Çocukların da yetişkinlerin de önem vermesi, özen göstermesi gerekiyor.

Çocuk katılımını bir merdivene[1] benzeterek anlatırsak şöyle bir şeklimiz olabilir. Merdivenin en alt üç basağının çocuk hakları anlamında katılımla hiç ilişkisi yok, hatta bunlar senin hakkını ihlal eden basamaklar, dördüncü basamaktan itibaren ise gerçek anlamda katılım başlıyor.

1 Roger Hart 1992 yılında çocuk katılımını bir merdivene benzeterek anlatmış.

8. Basamak: Süreci çocuklar başlatıyor, yetişkinlerden destek alıyorlar.

7. Basamak: Süreci çocuklar başlatıyor ve yürütüyor.

6. Basamak: Süreç yetişkinler tarafından başlatılıyor; ancak çocuklar kararlara katılıyor.

5. Basamak: Yetişkinler tarafından yürütülen süreçlerde, çocuklara danışılıyor, çocukların görüşleri ciddiye alınıyor.

4. Basamak: Çocuklar bilgilendiriliyor, kendi istekleriyle katıldıkları süreçte anlamlı rollere sahip oluyorlar.

3. Basamak: Çocuklara görünüşte söz hakkı veriliyor ama görüşleri dikkate alınmıyor.

2. Basamak: Çocuklar, çeşitli eylem veya etkinliklerde dekoratif amaçla yer alıyor.

1. Basamak: Çocuklar, görüşlerinin veya katılımlarının ne amaca hizmet ettiğini bilmiyorlar.

Evinde, mahallende, okulda sen kendini bu basamaklardan hangilerinde görüyorsun?

Kısacası, çocuk katılımı, seni ilgilendiren her konuda, senin düzenli olarak bilgilendirilmeni ve görüşlerinin dikkate alınmasını amaçlamalı, bir defalık değil sürekli olmalı. Yoksa ilk üç basamaktan yukarı çıkamayız!

Okullarda çocuk katılımı

Çocuk katılımı, hayatının her alanında olduğu gibi eğitimin her alanı ve adımıyla da yakından ilişkili. Gerek ülke düzeyinde eğitim politikalarının geliştirilmesinde; gerekse okul düzeyinde, okul kurallarının belirlenmesi, derslerin tasarlanmasında, sosyal etkinliklerin planlanması gibi alanlarda öğrencilerin söz sahibi olması gerekir.

Aslında Milli Eğitim Bakanlığı da böyle olması gerektiğini düşünmüş ve UNICEF (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) ile birlikte okulların çocuk haklarına saygı gösteren ortamlar olabilmesi için kendilerine hedef olarak belirleyecekleri İlköğretim Kurumları Standartları'nı hazırlamış. Bu Standartlarda çocuk katılımının önemi aşağıdaki gibi ifade edilmiş:

"Aslında çocuklar, okulların gerçek sahibidirler. Kendileriyle ilgili sorunlarda, en isabetli çözümler, yine çocukların ve gençlerin kendilerince bulunabilir. Okulda gelişim düzeylerine uygun olarak kendi sorunlarıyla ilgili söz ve yetki sahibi olan çocuk kendi öğrenme süreçlerine ve okuluna, bunun bir uzantısı [devamı] olarak da, yetişkinlikte toplumsal sorunlarına aktif şekilde sahip çıkacaktır." [2]

2 Bu paragrafı MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) ve UNICEF'in (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu) 2013 yılında hazırladığı İlköğretim Kurumu Standartları kitapçığından aldık.

Öyleyse çocuklar okuldaki kararlara ve işleyişe katılmalı, çünkü;
• Okulun gerçek sahibi ÇOCUKLARDIR.
• Okulda, sen ve arkadaşların görüşlerinizi rahatlıkla ifade edebildiğiniz zaman okul ve eğitim hem sizler için hem de okuldaki yetişkinler için daha KEYİFLİ bir hal alır.
• Ayrıca haklarından ya da sana sunulan hizmetten yararlanabilmek için SENİN neye ihtiyacın olduğuna bakılması gerekir.

İşte bu yüzden eğitim hakkının da gerçek anlamda hayata geçmesi için, sizlerin ihtiyaçları doğrultusunda planlanması gerekir.

Okulda çocuk katılımı olursa ne olur?
• "Öğrenciler okulun iyileştirilmesi için yetişkinlerle birlikte çalışan ortaklar olur.
• Öğrenciler okuldaki öğrenme ve eğitime ilişkin temel konulara yönelik görüş/çözüm üretme konusunda bilgi ve deneyim sahibi olur.
• Okullar, öğretmenler ve yöneticiler, okulun gerçek sahibi olan öğrencilere karşı sorumlu hisseder.
• Okulun dönüştürülmesine ilişkin plan ve projelerde öğrenci ve yetişkin ortaklıkları önem kazanır." [3]

Ayrıca daha demokratik okullarda;
✓ Öğrenciler daha mutlu hissederler,
✓ Öğrenciler, öğrenme aşamalarıyla ilgili değerlendirme yaptıklarında hem öğretmenler gelişir, hem de öğrenciler öğrenme sürecine ilişkin bilinç/farkındalık kazanırlar,
✓ Katılım, öğrencilerin iletişim ve öğrenme becerilerini güçlendirir,
✓ Başta yurttaşlık olmak üzere, çeşitli ders konularında öğrencilerin becerileri gelişir. [4]

3 Bu bilgileri İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi'nin (ÇOÇA) 2013 yılında yaptıkları Okul Meclisleri için Uygulama Kılavuzu isimli çalışmadan aldık.
4 Bu bilgileri Davies, Williams, Yamashita & Ko Man-Hing isimli kişilerin 2006 yılında yaptıkları Inspiring schools impact and outcomes: Taking up the challange of pupil participation (İlham veren okullar; çocuk katılımının önündeki engelleri aşmak) isimli çalışmasından aldık.

Öyleyse, okulda katılım hakkının hayata geçmesi seni hem bugün hem de gelecekte olumlu etkileyeceği gibi, okuldaki diğer yetişkinlerin de işini büyük ölçüde kolaylaştırır. O halde şimdi okulda nerelere ve nasıl katılabileceğine bir göz atalım.

OKULLARDAKİ BAŞLICA KATILIM ALANLARI

İlk sayfalarda katılımın ne anlama geldiğini ve neden önemli olduğunu kısaca da olsa anlatmaya çalıştık. Umarız sana da anlamlı gelmiştir. Şimdi ise aklında şöyle bir soru olabilir; **"Bu kadar önemliyse peki nerelere ve nasıl katılabiliriz?"** İşte bu çok yerinde bir soru!

İlk olarak şunu söylemek gerekir, nerelere ve nasıl katılabileceğin okulda sana ve arkadaşlarına her yıl düzenli olarak anlatılmalı. Neden her yıl diye soracak olursan, burada da söz edeceğimiz gibi, kimi zaman okullarda seni de ilgilendiren önemli değişiklikler oluyor. Senin de bunlardan güncel bir şekilde haberdar olabilmen için bunların sana da anlatılması gerekiyor. Zaten bizim de bu raporla yapmak istediğimiz bu, seni okulundaki katılım olanaklarının güncel durumları hakkında bilgilendirmek.

Aslında okulda katılımını sağlamak, yani görüşlerini iletebilmen için pek çok yol var. Maalesef bunlardan bazıları hiç işlemiyor. Ya da bazen işliyor ama birkaç sayfa önce söz ettiğimiz çocuk katılımının ilkelerine pek uygun olmuyor. Okulunda bu yolların çocuk katılımına uygun bir şekilde işlemesi için, tıpkı okuldaki yetişkinler gibi sana ve arkadaşlarına da önemli roller düşüyor. Çünkü bunları bilmek ve düzgün bir biçimde çalışmalarını talep etmek sizlerin hakkı ve sorumluluğu.

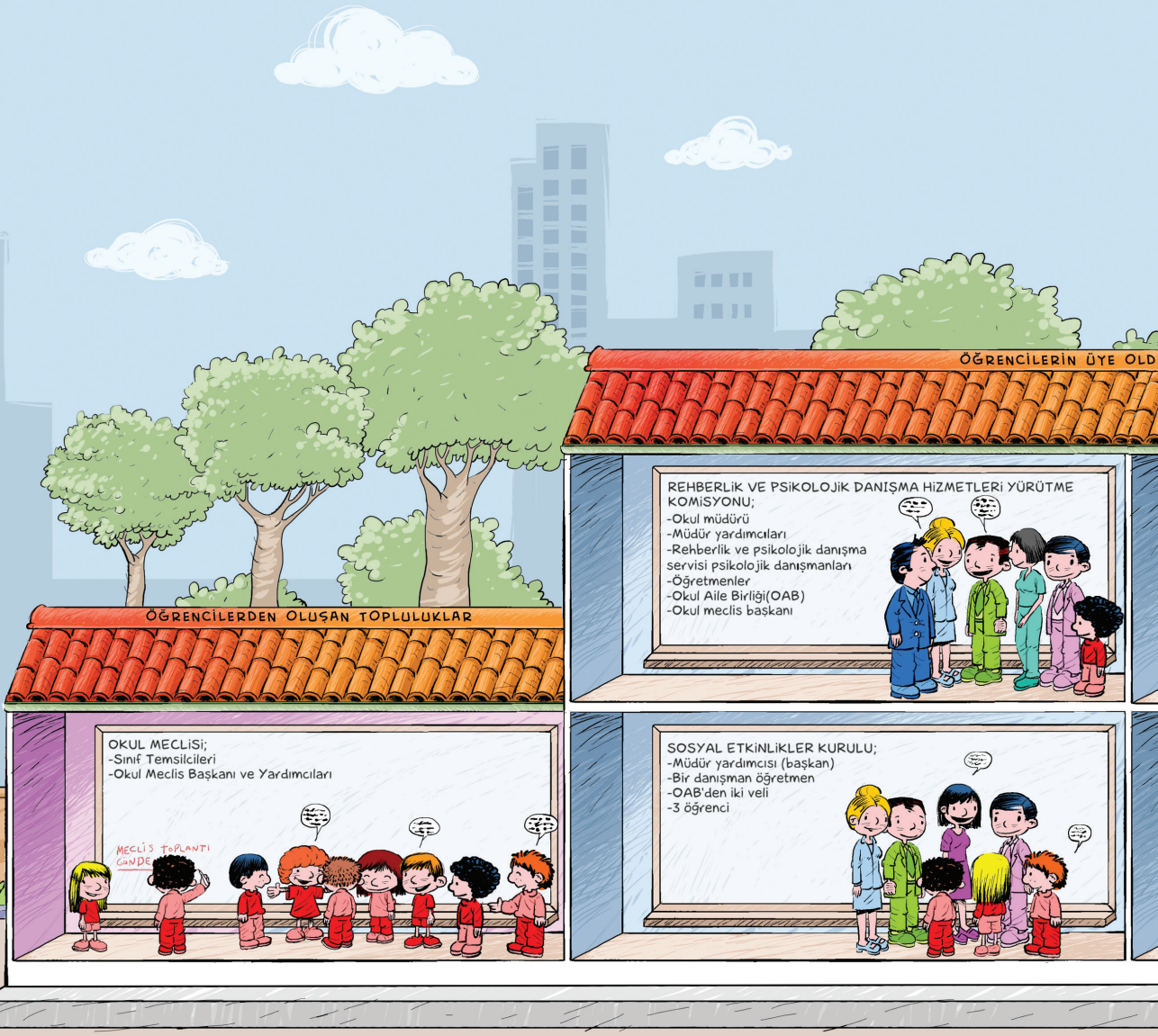
Okulda öğrencilerin katılabileceği topluluklar

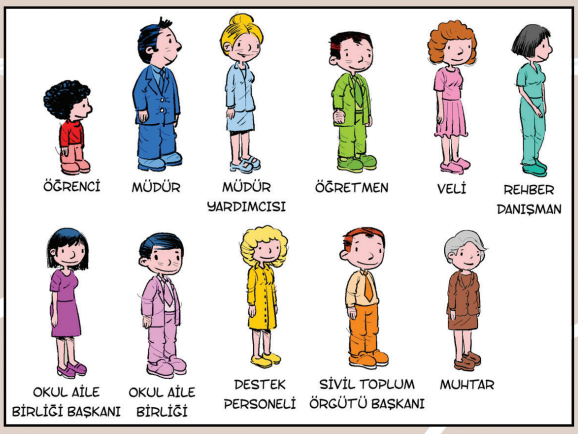
İşte raporun bu sayfalarında okuldaki karar alma süreçlerine katılabileceğin çeşitli kurul, komisyon ve ekiplerden söz edeceğiz. Bunları 3 başlık altında ele aldık;

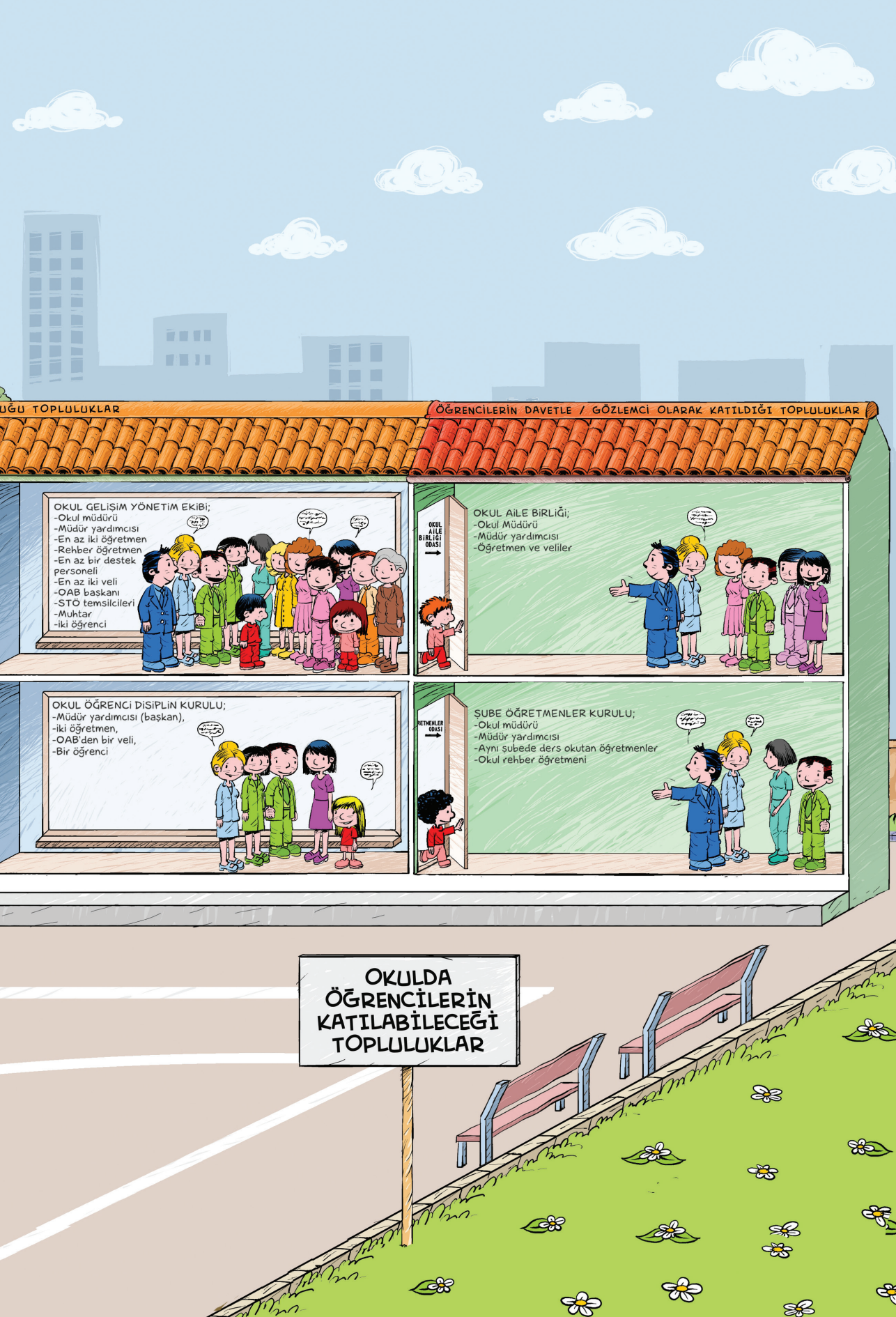
1. Öğrencilerden oluşan topluluklar
2. Öğrencilerin üye olduğu topluluklar
3. Öğrencilerin davetle/gözlemci olarak katıldığı topluluklar

Bu topluluklarla ilgili daha fazla bilgi almak için bir sonraki sayfadaki şekli inceleyebilirsin. Daha sonraki sayfalarda ise her 3 başlığı ve altındaki grupları biraz daha detaylı anlatacağız.

ÖĞRENCİLERİN ÜYE OLD
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ YÜRÜTME KOMİSYONU;
-Okul müdürü
-Müdür yardımcıları
-Rehberlik ve psikolojik danışma servisi psikolojik danışmanları
-Öğretmenler
-Okul Aile Birliği(OAB)
-Okul meclis başkanı
ÖĞRENCİLERDEN OLUŞAN TOPLULUKLAR
OKUL MECLİSİ;
-Sınıf Temsilcileri
-Okul Meclis Başkanı ve Yardımcıları
MECLİS TOPLANTI GÜNÜDE
SOSYAL ETKİNLİKLER KURULU;
-Müdür yardımcısı (başkan)
-Bir danışman öğretmen
-OAB'den iki veli
-3 öğrenci

ÖĞRENCİ
MÜDÜR
MÜDÜR YARDIMCISI
ÖĞRETMEN
VELİ
REHBER DANIŞMAN
OKUL AİLE BİRLİĞİ BAŞKANI
OKUL AİLE BİRLİĞİ
DESTEK PERSONELİ
SİVİL TOPLUM ÖRGÜTÜ BAŞKANI
MUHTAR

UĞU TOPLULUKLAR
ÖĞRENCİLERİN DAVETLE / GÖZLEMCİ OLARAK KATILDIĞI TOPLULUKLAR
OKUL GELİŞİM YÖNETİM EKİBİ;
-Okul müdürü
-Müdür yardımcısı
-En az iki öğretmen
-Rehber öğretmen
-En az bir destek personeli
-En az iki veli
-OAB başkanı
-STÖ temsilcileri
-Muhtar
-İki öğrenci
OKUL AİLE BİRLİĞİ ODASI
OKUL AİLE BİRLİĞİ;
-Okul Müdürü
-Müdür yardımcısı
-Öğretmen ve veliler
OKUL ÖĞRENCİ DİSİPLİN KURULU;
-Müdür yardımcısı (başkan),
-İki öğretmen,
-OAB'den bir veli,
-Bir öğrenci
ŞUBE ÖĞRETMENLER KURULU;
-Okul müdürü
-Müdür yardımcısı
-Aynı şubede ders okutan öğretmenler
-Okul rehber öğretmeni
OKULDA ÖĞRENCİLERİN KATILABİLECEĞİ TOPLULUKLAR

Okulda katılabileceğin bu kadar çok yapı olduğunu biliyor muydun? Hiç ismini duymadıkların vardır, eminiz! Peki bunlardan herhangi birine hiç katıldığın oldu mu?

Bir çoğunu ilk defa duymuş olabilirsin diye hepsini teker teker anlatmak istiyoruz. Öncelikle tüm üyeleri tamamen çocuklardan oluşan okul meclisini anlatarak başlayacağız. Çünkü meclise ve meclis başkanına diğer topluluklarda da önemli roller düşüyor.

1. Öğrencilerden oluşan topluluklar

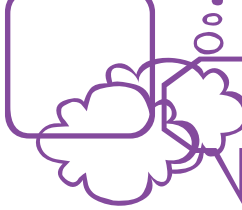
Okul Meclisleri

Okul meclisleri, pek çok ülkede var ve demokratik bir okul olmanın önemli bir parçası olarak görülüyor. Türkiye'de de her okulun meclisi olmalı. Ama ne yazık ki okul meclisleri çoğu zaman sadece seçim süreciyle yani oy verme işiyle sınırlı kalıyor. Oysa seçimlerin demokratik ve katılımcı bir şekilde yapılması kadar –ki pek çok zaman onlar da demokratik olamıyor- meclisin yıl boyunca ve aktif bir şekilde çalışması da önemli.Hatta, okuldaki tüm çocukların görüşlerini rahatça iletebilmesini sağlayacağı için daha da önemli.

İstersen önce bu meclis nasıl oluşuyor bir bakalım. Belki biliyorsundur ama aşağıda bir şekille de bunu anlatmak istedik.

**Bu seçimlerden sonra okul meclisi başkanı ilçe seçimlerine katılır.*

Meclisin asıl işi ise bu seçim sürecinden sonra başlıyor. Meclisten sorumlu bir öğretmenle birlikte düzenli olarak toplanması bekleniyor. Meclisin, okulun öğrencilerin keyifle geldikleri ve başta eğitim hakkı olmak üzere haklarının hayata geçtiği bir yer olması için işbölümü yaparak, bazen farklı gruplar oluşturarak çalışması gerekiyor.

Bir sonraki başlıkta da söz edeceğimiz gibi okul meclisi başkanı pek çok kurula giriyor, ama tabii ki mecliste de işleri tek başına yapmıyor. Ona destek olan bir yönetim ekibi (Başkanlık Divanı da denebilir) ve mecliste birlikte karar aldığı sınıf temsilcileri var.

Meclisteki üyelerin, yani sınıflardan seçilen sınıf temsilcilerinin de meclisteki rolü çok önemli. Çünkü onlar da sınıflarındaki diğer arkadaşlarının görüşlerini meclise taşımaktan ve mecliste alınan kararları sınıfa aktarmaktan sorumlular.

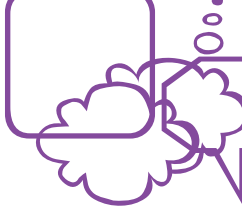
2. Öğrencilerin üye olduğu topluluklar

Bu başlık altında ise okuldaki yetişkinlerin ve çocukların birlikte oluşturdukları gruplardan söz edeceğiz. Belki bazılarını ilk kez duyacaksın, okulumuzda böyle bir ekip mi varmış diyeceksin. Evet, bu toplulukların hepsinin her okulda olması gerekiyor. Ama yeterince çalışmıyor ya da çalışsa bile sizleri dahil etmiyor olabilir. Ama bu başlık altında yazılan gruplara sizlerden yani öğrencilerden belirtilen temsilcinin katılması olmazsa olmaz!

Bu başlık altında dört grubumuz var.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yürütme Komisyonu	
Bu toplulukta kimler var?	Okul müdürü (başkan), müdür yardımcıları, rehber öğretmenler, her sınıf seviyesinden en az bir sınıf öğretmeni, disiplin kurulundan bir temsilci, okul aile birliğinden bir temsilci
Başlıca çalışma alanları	• Rehberlik hizmetlerinin nasıl gittiğini takip eder; • Okuldaki farklı gruplar (öğrenciler, öğretmenler, veliler) arasında iletişim ve işbirliğini sağlayacak çalışmalara karar verir; • Öğrencilerin mesleki yönlendirilmelerine ilişkin yapılacakları belirler.
Hangi öğrenciler nasıl katılıyor?	OKUL MECLİS BAŞKANI

Sosyal Etkinlikler Kurulu	
Bu toplulukta kimler var?	Müdür yardımcısı (başkan), bir danışman öğretmen, okul aile birliğinden iki veli
Başlıca çalışma alanları	• Bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda kurulan öğrenci kulüplerinde ve okuldaki sosyal etkinliklerde (gezi, yarışma, yayın, konferans, kermes vb.) yapılacak çalışmaları planlar; • Törenler, belirli gün ve haftalar kapsamında yapılacak çalışmaları planlar.
Hangi öğrenciler nasıl katılıyor?	ÖĞRENCİ KULÜPLERİNDEN 3 TEMSİLCİ Kulüpler temsilcileri kendi aralarından seçerek belirlerler.

Okul Gelişim Yönetim Ekibi	
Bu toplulukta kimler var?	Okul müdürü (ekip başkanı), müdür yardımcıları, en az iki öğretmen, rehber öğretmen, en az bir destek personeli, en az iki veli, okul aile birliği başkanı, sivil toplum kuruluşu temsilcileri ve muhtar
Başlıca çalışma alanları	Eğitimde planlı ve sürekli gelişim için; • Eğitim-öğretimin kalitesini arttırmak; • Öğrenci başarısını artırmak; • Okulun fiziki kaynaklarını ve insan kaynaklarını geliştirmek; • Okulun performansını değerlendirmek.
Hangi öğrenciler nasıl katılıyor?	OKUL MECLİSİ İÇİNDEN DEMOKRATİK BİR ŞEKİLDE BELİRLENECEK 2 ÖĞRENCİ

Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu*	
Bu toplulukta kimler var?	Müdür yardımcısı (başkan), iki öğretmen, okul aile birliğinden bir veli
Başlıca çalışma alanları	• Okul düzen ve disiplinini sağlanmak; • Disiplin olayları ile alınan önlemleri ve sonuçları raporlanmak; • Olumlu davranışları ve/veya ders başarıları nedeniyle ödüllendirilecek öğrencileri belirlemek; • Öğrencilerin kendilerini ifade edebilmeleri ve geliştirebilmeleri için öneriler geliştirmek.
Hangi öğrenciler nasıl katılıyor?	ONUR KURULU İKİNCİ BAŞKANI[5]

*Liselerde uygulanıyor. Ortaokullarda bu kurulun yerine Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulu uygulanmaktadır ve öğrenci üye yoktur.

5 Liselerde de artık Onur Kurulu Uygulaması sona erdi. Onur Kurulu'nun çalışmalarının Okul Öğrenci Ödül ve Disiplin Kurulu ile okul öğrenci meclisi aracılığıyla sürdüğü gözlemlenmiştir.

3. Öğrencilerin davetle/gözlemci olarak katıldığı topluluklar

Bu başlık altında yer alan kurul ve ekiplerde öğrencilerin sürekli bir üyeliği ve katılımı söz konusu değil. Ama gerekli görüldüğü durumlarda bu kurullar ilgili öğrencileri davet edebiliyorlar. Davet edilen öğrencilerin karar verme / oy kullanma hakkı olmuyor, sadece toplantılarda görüşlerini ifade edebiliyorlar.

Bu başlık altında da üç grubumuz var.

Şube Öğretmenler Kurulu	
Bu toplulukta kimler var?	Okul müdürü/müdür yardımcısı/şube rehber öğretmeni (başkan) aynı şubede ders okutan öğretmenler, rehber öğretmen
Başlıca çalışma alanları	Öğrencilerin kişilik, beslenme, sağlık durumu, sosyal ilişkileri, başarı durumu ve ailelerinin ekonomik durumları değerlendirilir, daha iyi durumda olmaları için alınacak önlemler belirlenir.

Öğretmenler Kurulu	
Bu toplulukta kimler var?	Okul müdürü (başkan), öğretmenler, uzmanlar, eğitici personel
Başlıca çalışma alanları	• Eğitim-öğretimin düzenli yürütülmesini sağlar; • Öğretim programlarının uygular; • Öğrencilerin başarı, devam ve devamsızlık, ödül ve disiplin durumlarının değerlendirir; • Okulun çevreyle ilişkilerinin geliştirir; • Öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarını belirler.

*Liselerde uygulanıyor

Okul Aile Birliği (OAB)	
Bu toplulukta kimler var?	Okulun yönetici ve öğretmenleri ile öğrenci velileri
Başlıca çalışma alanları	• Veli-okul arasındaki iletişim sağlar; • Eğitim ve öğretimi geliştirici faaliyetleri destekler; • Okulun ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin eğitim ve öğretimle ilgili zorunlu ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olur.

Üç başlık altında okulda senin de katılabileceğin ya da katılmasan bile o kurula katılan temsilci arkadaşın aracılığıyla görüşlerini iletebileceğin çeşitli toplulukları anlatmaya çalıştık. Özetle şunu söyleyebiliriz, birçok okulda öğrenci katılımı gerçek anlamda hayata geçiyor olmasa da, en azından görüşlerinin rehberlik hizmetleri, sosyal etkinlikler, disiplin kurulu gibi süreçlerde dikkate alınmasını güvence altına alan resmi düzenlemeler var. Bu düzenlemelerden destek alarak okulunda bunları daha rahat talep edebilirsin.

Ancak, belki senin de fark ettiğin gibi, ders planlarının oluşturulması, derslerin nasıl işleneceğinin belirlenmesi gibi seni ve tüm arkadaşlarını yakından ilgilendiren pek çok konuda görüşlerinin alınması için düzenleme bile yok. Bu konular, maalesef öğrencilerin hiç bir şekilde katılamadığı Sınıf ve Şube Öğretmenler Kurulu ve Zümre Öğretmenler Kurulu'nda konuşuluyor. Bu arada ders programları belirlenirken pek çok zaman öğretmenlerinin de görüşlerini iletmesi mümkün olmuyor. Çünkü bu konular Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirleniyor ve öğretmenlere gönderiliyor.

Okulda görüşlerini ifade edebilmen ve kararlara katılman için yukarıda söz ettiğimiz topluluklar da pek düzgün çalışmıyor olabilir. Ama okulda senin görüşlerini ifade etmeni kolaylaştıran ya da senin kendi kararınla seçimini yapabileceğin birkaç yol daha var. İşte şimdi de kısacık onlardan söz etmek istiyoruz.

Dilek-Şikayet Kutusu

Okulunda buna benzer bir kutu dikkatini çekti mi daha önce? Belki kullanmışsındır bile. Belki de okulunda çok fazla kullanılmıyor ya da çöp kutusu olarak kullanılıyor bu kutu! Ama tüm ilkokul, ortaokul ve liselerde bu dilek ve öneri kutusunun olması gerekiyor. Tabii sadece olması yetmiyor, hem öğrencilerin görüşlerini iletmek için kullanmaları, hem de müdür ve müdür yardımcılarının buraya yazılan görüşleri düzenli bir şekilde okumaları gerekiyor. Okumak da yetmiyor, okuduklarını ve önerilerinizin hangilerini yapabileceklerini, hangilerini neden yapamayacaklarını sizlere anlatmaları gerekiyor. Belki bu satırları okuduktan sonra bugün okulda görüşlerinin daha fazla dikkate alınması için bir öneri yazıp atabilirsin sen de dilek kutusuna.

Seçmeli Dersler

2012 yılında özellikle ortaokullardaki seçmeli dersler çeşitlendi ve haftalık ders programındaki saatleri artırıldı. Ancak belki bu satırları okurken sen de "Ama ben istediğim dersleri seçemedim ki" diyeceksin. Bunu söylemekte çok haklı olabilirsin. Bu konuda yapılan bir araştırma[6] öğrencilerin % 64'ünün seçmeli derslerinin okul yönetimi tarafından belirlendiğini söylüyor ve bu derslerin "zorunlu seçmeli" olduğunu anlatıyor.

Ancak bu sonuç seçmeli dersler konusunda pes etmeni gerektirmiyor. Senin ve arkadaşlarının, ailelerinizin de desteğini alarak istediğiniz seçmeli dersin açılması için yapabilecekleriniz var. Örneğin aynı dersi almak isteyen 10 öğrenci bir araya gelerek okul yönetimine bir dilekçe verebilir ve istediğiniz dersin açılmasını sonuna kadar talep edebilirsiniz. Okul da size bu konuda destek olmakla sorumlu. Çünkü istediğin dersi seçebilmek ve bu dersin de okulunda açılması senin eğitime katılımın açısından çok önemli.

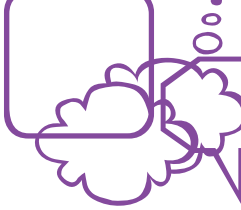
6 Bu bilgileri A. Kamburoğlu isimli kişinin 2006 yılında yaptığı ilköğretim öğrencilerinin yönetime katılımı ve yönetime katılımın öğrenciler üzerindeki etkileri (Üsküdar ilçesi örneği) isimli çalışmasından aldık.

Ders Dışı Etkinlikler

Çocuk katılımının temel ilkelerinden biri katılımın sizlerin yaşamları ile ilgili olması. Yani, okulda senin ve arkadaşlarının ilgilendiğiniz, önem verdiğiniz konularda katılımınızın sağlanması çok önemli. İşte ders dışı etkinlikler bunun yapılabileceği alanlar. Peki ders dışı etkinlik derken neden bahsediyoruz? Okulda derslerin dışında kalan ama senin eğitiminle doğrudan ilgili olan pek çok konuyu kapsıyor: Örneğin sosyal etkinlikler (gezi, kulüp çalışması gibi), okulun fiziki koşulları (bahçenin kullanımı, tuvaletlerin temizliği, okuldaki bilgisayarların durumu gibi), kantin, okuldaki kıyafet düzenlemesi ya da okulda sizleri ilgilendiren kurallar. İşte tüm bunlar için senin görüşlerinin alınıyor olması çok ama çok önemli. Peki bunlarla ilgili görüşlerimi nasıl iletebilirim, nasıl karar sürecine katılabilirim diye soracak olursan, cevabı yukarıda vermiştik: İlk olarak okul meclisine katılarak ya da katılmasan da sınıf temsilcin aracılığıyla görüşlerini iletebilir ve önerilerinin sonuçlarını takip edebilirsin. Ayrıca dilek ve şikayet kutusunu etkin olarak kullanıp, arkadaşlarının da etkin kullanmasını sağlayabilirsin. Ya da bahsettiğimiz topluluklara katılabilir, katılan arkadaşlarını önerilerini ileterek destekleyebilirsin. Yukarıda bahsettiklerimiz dışında, öğrenci kulüplerinin de önemli katılım ve görüş iletme alanı olduğunu unutmamak lazım. Aslında okul, her köşesinde senin görüşlerini geliştirebileceğin, arkadaşlarınla ve okuldaki tüm yetişkinlerle paylaşabileceğin bir yer olabilir.

Haklarımızın
hayata geçtiği
bir okul!

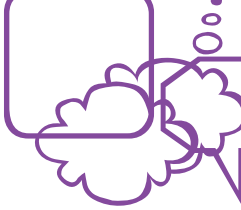
Raporu bitirirken...

Bu raporda sana kısa da olsa katılım hakkından, okulda katılım hakkının hayata geçmesinin öneminden ve okulda katılabileceğin ya da katılmak için talepte bulunabileceğin süreç ve topluluklardan söz etmeye çalıştık. Senin de bildiğin gibi okulda görüşlerinin dikkate alınması ve seni ilgilendiren tüm konularda fikirlerini söylemen pek çok zaman mümkün olamıyor. Yetişkinler bazen zamanın kısıtlı olduğunu, bazen çok işleri olduğunu, bazen maddi olanakların yetersiz olduğunu, bazen de senin için daha iyisini bildiklerini söylüyor olabilirler. Tüm kısıtlılıklara ya da engellemelere karşın sen ve arkadaşların görüşlerinizi iletmek, okulda alınan kararlara katılmak ve okulu hem sizler hem de yetişkinler için haklarınızın hayata geçtiği ve daha keyifle yaşadığınız bir yer haline getirmek için çaba göstermeye devam edebilirsiniz. Bu konuda çaba göstermek ve talep etmeye devam etmenin hakkın olduğunu lütfen aklında tut. Ve şunu da unutma, okulda geçireceğin süre kısıtlı olsa da, okulun asıl sahibi sensin.

Umarız bu raporu keyif alarak okumuşsundur ve ileride dönüp tekrar göz atmak isteyeceğin bir kitapçık olmuştur. Katılım hakkının hayatının her alanında ve tabii ki günün büyük bir bölümünü geçirdiğin okulda ve eğitim hayatında gerçekleşiyor olması dileğiyle...

Kendime notlar...

Kendime notlar...

Demokratik Okullara Doğru:
Öğrencileri ve Okulları Güçlendiren
Katılım Uygulamaları

Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti 'nin yardımıyla hazırlanmıştır. Bu yayının içeriğinden yalnızca İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları Birimi ve Eğitim Reformu Girişimi sorumlu olup, herhangi bir şekilde AB ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıttığı şeklinde yorumlanamaz.